

Nr. 48.

Warszawa
19 listopada / 1 grudnia 1866 r.

Wychodzi
w każdą sobotę.

Redakcja przy ulicy
Nowy-Świat 14.

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

Smutny zaznaczamy fakt w naszéj ekonomicznéj kronice: **Fryderyk hr. Skarbek**, najstarszy
z nielicznych ekonomistów polskich, niegdyś profesor b. Uniwersytetu warszawskiego zmarł w d.
25 z. m. Płodna działalność umysłowa hr. Skarbka, zwróciła się wprawdzie w ostatnich czasach
do lżejszéj literatury; wszakże wpływ jego naukowéj powagi i życzliwego słowa nie był obcy *Eko-*
nomiście; posiadamy nawet ofiarowaną przez niego pracę, treści administracyjnéj, którą może podać
będziemy mogli. Nietylko więc spełniamy serdeczną powinność, ale korzystamy z prawa, poświęca-
jąc pamięci niepospolitego męża wspomnienie, pełne głębokiego żalu, w naszém i nauki imieniu.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Interesa giełdowe zaczęły się były ożywiać w Lon-
dynie szczególnie, gdzie dość było pogłoski o proje-
kcie do prawa, mającego zapobiegać nadużyciom obli-
gacij dróg żelaznych i spółek z ograniczoną odpowie-
dzialnością, ażeby się poruszyły kapitały, znudzone
długą bezczynnością; w tymże samym kierunku wpły-
nęła nieco i mowa lorda Derby na bankiecie w Guild-
hall, zapewniająca o dobrych stosunkach z Unją ame-
rykańską. Wreszcie i spekulacja nieomieszkała przed
likwidacją 15 listopada poddmuchiwać o jakimś świe-
tnym projekcie ministerjalnym reformy finansowéj,
a jeszcze świetniejszym przeciw-projekcie Gladston'a.
Ale wszystko to były poruszenia galwaniczne, prawdzi-
wego życia nie dające; nowe trudności kilku domów
nakazały przezorność. Bank angielski, pomimo zniże-
nie stopy, prawie nie robi interesów wexlowych, a po
za bankiem skup utrzymuje się na 3¾ %.

Na giełdzie paryskiéj również po niejakiém ożywieniu
nastąpiło cofanie się. Naznaczają dwie bliższe tego
przyczyny (nie licząc już agonji cesarstwa mexykań-
skiego): pojawienie się, dotąd nieobjaśnione, renty wło-
skiéj nowéj nieznanéj emisji (2 października r. b.),
o którą prasa francuska monituje ministerstwo wło-
skie, i pogłoskę, jakoby Kredyt ruchomy i spółka bu-
dowy domów (compagnie immobilière) miały uzyskać
prawo wypuszczenia obligów premjowych. To dowodzi
jak chwiejne jest usposobienie giełdy: stan finansów
włoskich dziś mniéj niż kiedy może budzić obawy,
a przy otwarciu parlamentu (12 grudnia) bezwątpienia
wyjaśniony zostanie; rozbrojenie i poprawa finansów
jest dziś ogólném hasłem we Włoszech. Co zaś do
obligów z loterją, to przywiléj ten służy we Francji
dwom tylko instytucjom: gminie paryskiéj i Kredytowi
ziemskiemu. W obu wypadkach (stanowiących wyją-
tek z prawa 21 maja 1836 zabraniającego loterji) mia-
no na celu dobro ogólne w ułatwieniu warunków kre-
dytu Paryżowi i własności ziemskiéj; ale nie można
dopuścić, aby ten przywiléj uczyniono przedmiotem
spekulacji prywatnéj. Przypominamy przy téj zrę-
czności, że giełda londyńska (Stock Exchange) bezwa-
runkowo wyłącza wszelkie papiery z loterją połą-
czone.

Nowa pożyczka ruska chwilowo wpłynęła na popra-
wę waluty.

Kursa naszéj giełdy mało się zmieniły: listy zasta-
wne podniosły się o $1^1/_6$ % ($80^1/_2$), l. likw. o ½ % (58).
akcje drogi terespolskiéj o ½ %, — inne się zniżyły,
Wexle na Berlin podniosły się o 1½ %, inne bardzo
małéj uległy zmianie:

na Berlin ...	2 m.	$119,^2$;	doraźnie	120
„ Paryż ...	„	$119,^5$;	„	120
„ Londyn ..	3 m.	119^1;;	„	$120,^3$

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 23—29 listopada.

	Stopa %	Równia (pari)	CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU: Piątek 23 listop.	Sobota 24	Poniedz. 26	Wtorek 27	Środa 28	Czwar. 29	Stosunek do równi na 100.
			R	u	b	l	e		
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500).	4	100	*76	.	.	.	.	.	*76
Polskie. Bilety Skarbu Kr. Pol.	$4^3/_{25}$	100	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup.	4	75	100,50	.	.	.	.	.	134
Polskie. Cert. ban. na obl. cz. *A* (z. 300) z kup.	5	45	50,25	.	.	.	.	.	$111^2/_3$
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	0	30	27	.	.	.	.	.	90
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	5	30	33	.	.	.	.	.	110
Polskie. Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy).	0	100	48	.	.	.	.	.	48
Polskie. Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	57,25	57,25	57,33	58	58,75	58	58
kupon	.	.	.	.	.	.	.	$1{,}98^8/_9$	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. 6-ta pożyczka	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	.	109	.	.	109,33	109,50	$109^1/_2$
Ruskie. „ „ z 1866 r.	5	.	103	103	103	103	.	103	103
Ruskie. Metaliki (300) lutowe	4	100	100	100	100	.	100	100	100
Ruskie. Metaliki (300) sierpniowe	4	100	99,75	99,75	99,75	.	99,75	99,75	$99^3/_4$
Ruskie. Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)	5	100	.	.	.	.	79	.	79
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30. 75. 150. 750. 3000).	4	100	79,67	79,33	79,58	80	80,75	80,50	$80^1/_2$
Polskie. „ „ „ ser. 2	4	100	75,50	75,33	75,58	76	76,75	76,50	$76^1/_2$
Polskie. kupon	.	.	.	.	.	.	.	$1{,}74^4/_9$	.
Polskie. Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	70	70	70	70,50	71	71,25	$118^3/_4$
Polskie. „ „ W-B. (100. 150)	4	100	.	.	.	55,50	.	.	$55^1/_2$
Polskie. „ „ Teresp. (100)	5	100	87,50	87,50	87,50	87,50	88	88	88
Polskie. „ „ Łodzk. (100)	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	*118	.	.	.	.	.	$*94^2/_5$
Rus. Obligi D. Ż. W-Peters. (125. 500).	$4^1/_2$	100	89	.	.	.	.	.	89
2. Wexle.									
Berlin (Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	109,50	110,40	111	110,70	110,70	110,70	$119^2/_9$
Gdańsk (100) „	.	92,857	109,35	110,25	110,85	.	.	110,40	$118^8/_9$
Hamburg (M. B. 300) „	.	140,855	.	.	.	169,20	.	.	$120^1/_9$
Londyn (Ł. 1) 3 „	.	6,304	7,42	.	7,54	7,52	7,51	7,51	$119^1/_9$
Paryż (Fran. 300) 2 „	.	75,214	88,95	90	.	.	.	89,85	$119^1/_2$
Wiedeń (Gul. 150) „	.	92,857	.	.	.	.	.	*88,20	*95
Petersburg (Rub. 100) 1 „	.	100	.	.	98,67	.	.	.	$98^2/_3$
3. Monety.									
Półimperjał	.	5,15	6,10	.	.	.	.	.	$118^1/_2$
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski	.	3	3,55	.	.	.	.	.	$118^1/_3$
Rubel srebrny	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski	.	0,92.857	.	.	.	.	.	.	.
Gulden austrjacki	.	0,62.906	.	.	.	.	.	.	.

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Peter.	Londyn	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Hamburg.
bankowa:	6%	$7^1/_2$ (10)	4	3	5	$4^1/_2$	$3^1/_2$	—
giełdowa:	—	$8^1/_2$ (12)	$3^1/_2$ (4)	3 ($2^3/_4$)	5	$3^1/_2$ (4)	3	$4^1/_4$ ($4^3/_4$)

DOCHODY DRÓG ŻELAZNYCH W.-WIED. I W.-BYDG.,

za m. październik 1866 r.

		W. Wied.	W.-Bydg.
Z przewozu osób	rubli	64.558, 74½	16.367, 50½
— towarów	—	116.496, 46½	30.262, 31
Różne dochody	—	15.424, 84½	7.584, 99
Razem	—	196.480, 05½	54.214, 80½
W tymże miesiącu 1865 r.	—	155.094, 70	51.439, 72
Zatém w r. b. więcéj	—	41.385, 35½	2.775,08½

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 20 listopada	w ciągu tygod. przyb. (+) ub.(—)	w d. 27 listopada
	r u b l i		
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	1.651.470, 70½	+ 146.700, 22 — 119.361, 53½	1.678.809, 39
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi.	118.152, 41	+ 1.600, — — 2.600, —	117.152, 41
1. Skup: Portfel „ zagranicznych	151.239, 56	+ 808, 16 — 90.205, 19	61.842, 53
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	1.585.107, 87	— 47.493, — —	1.537.614, 87
3 „ na zast. towarów (a) wełny .	317.350 —	+ 1.464, 19 — 26.804, 19	292.010 —
3 „ na zast. towarów (b) in. tow.	98.768, 95	+ 2.431, 20 — 8.001, 20	93.198, 95
Łącznie (3)	416.118, 95	— 30.910, —	385.208, 95
4. „ „ kosztowności ..	588.654, 67½	— 9.575, 73 + 1.852, 73	596 377, 67½
5. Otwarte kredyta......	5.086.433, 49	+ 616.206, 57 — 554.003, 18½	5.148.636, 87½
6. Kasa: Monety srebrne	2.733.532, 87	+ 7.787, 74½	2.741.320, 61½
6. Kasa: „ złote	30.434, 65	+ 80, 45	30.510, 10
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego	318.341 —	+ 9.750, —	328.091 —
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa	690.436 —	+ 614.364, —	1.304.800 —
Łącznie (6)	3.772.744, 52	+ 631.982, 19½	4.404.726, 71½

BILANSE BANKÓW FRANCUSKIEGO I ANGIELSKIEGO,

w d. 15/16 listopada.

STAN CZYNNY

	B. francuski.	B. angielski.
	f r a n k ó w	
Fundusz metaliczny	633 358532	428.615175
Portfel	671.806919	476.530825
Zaliczenia na złoto i rozm.	59.858582	
Pożyczki na zast. pap. publ. akcij, oblig. i in.	85.532300	307.609775
Dług skarbu i inne wart..	157.466565	375.000000
	1.608.022898	1.587.755775

STAN BIERNY

	B: francuski.	B. angielski
	f r a n k ó w	
Bilety w obiegu	966.115625	581.921125
Przekazy z term. kilkod. .	19.401078	14.818475
Rachunki bieżące prywatne......	252.030930	417.178175
Rachunki bieżące skarbowe.... .	128.120616	128.644300
Kapitał zakładowy	182.500000	363.825000
Zysk do kapit. doliczony .	7.044776	
Inne bierniki	52.809873	81.368700
	1.608.022898	1.587.755775

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— **Urządzenie stosunków dziedzicznych (dominialnych) w miastach Królestwa Polskiego** (*treść ukazu Najwyższego z d. 28 paźdz./9 listop r. b.*)

Istniejące w wielu miastach Królestwa stosunki dziedziczne, powstałe w wiekach poprzednich, — opłaty i powinności na rzecz dziedziców ciążące mieszkańców, stanowiły, według motywów ukazu, przeszkodę rozwinięcia miejskiego przemysłu; nadto bez zaprzeczenia wstrzymywały ukształtowanie gminy miejskiéj. Dawniéj już uwaga rządu zwrócona była na ten przedmiot i stosownie do roskazu N. wyznaczony był w r. 1861 komitet w celu ujednostajnienia opłat miejskich; następnie rzecz wstrzymaną została, aż po wprowadzeniu reformy włościańskiéj zajęto się urządzeniem miast, — i naprzód ukazem z dnia 7/19 czerwca r. b. zniesione zostały uciążliwe dla ludności miejskiéj *opłaty konsumcyjne*; obecnie zaś ukazem 28 paźdz. 9 listopada regulują się ostatecznie stosunki dominjalne, a to przez zniesienie, za wynagrodzeniem, ciążących ludność miejską opłat i powinności dziedzicznych, oraz urządzenie bytu tak zwanych mieszczan-rolników na zasadach w r. 1864 dla włościan ustanowionych.

Zasadnicze postanowienia ukazu są następujące:

1. Dziedziczne prawa skarbu, instytucij i osób prywatnych do miast w Królestwie znoszą się na zawsze, ze wszystkiemi wynikającemi z tych praw skutkami (art. 1).

2. Na mieszczan-rolników, na gruntach miejskich osiadłych, rosciągają się ukazy z r. 1864 (2).

3. Znoszą się: a) *monopole i ścieśnienia* handlu, przemysłu, mlęwa i t. p.; b) *opłaty* na rzecz dziedziców: targowe, jarmarczne, brukowe, rogatkowe, kopytkowe, kamienne, dyszlowe, wjazdowe, polankowe i t. p. bez względu na rodzaj taryfy; (na rzecz gmin pobierane opłaty powyższe, utrzymują się czasowo); c) *powinności* w formie opłat (okup, czynsz, czynsik, placowe), osepu, wyrobów, robocizny i posług, danin, daremszczyzn, laudemiów i t. p.

Powinności powyższe ulegają zniesieniu bez względu czy wypływają z mocy postanowień ogólnych, aktów, erekcji i organizacji miast, czy z przywilejów i nadań, czy dokumentów jednostronnych (inwentarzy, opisów, tabel), tradycji, zwyczaju, — a nawet umów dobrowolnych, wyroków i postanowień, jeżeli te tylko stwierdzały poprzednie prawa dziedziczne. Pozostają jednak w swéj mocy umowy co do czynszów. kanonów i t. p. za użytkowanie gruntu oznaczonych (3, 4, 5, 6, 11).

4. Prawo *propinacji* pozostaje przy dziedzicach do czasu wydania nowego w téj mierze postanowienia (8).

5. Właścicielom gruntów miejskich związanym kontraktami wieczysto-czynszowemi służy prawo *wykupu* (art. 530 K. C. przywraca się) (12).

6. Miasta i ich mieszkańcy, po zniesieniu powinności, nabywając prawa zupełnéj własności gruntów, zachowują prawo do *służebności* leśnych pastwiskowych i innych, — wyjąwszy kiedy z nich korzystali tylko czasowo. Uchylone służebności nie przywracają się w naturze; tylko w razie nieprawnego uchylenia ustanowione będzie wynagrodzenie według oddzielnych przepisów. (Przepisy te nie stosują się do mieszczan-rolników) (15).

7. Razem z gruntami na własność zupełną przechodzą użytkowane budowle (16).

8. Na *własność gmin* miejskich przechodzą: budowle do użytku ogólnego służące, mosty, groble, przewozy i opłaty od nich. (Co do mostów mających taryfy zatwierdzone na zasadzie post. Nam. z 5 sierpnia 1817 r. mają być wskazane wypadki potrzebnego wynagrodzenia) (17, 18).

9. Prawo *polowania* i *rybołówstwa* zostaje przy gruncie. Również z własnością gruntu połączone jest prawo do *wnętrza ziemi* w znaczeniu określoném art. 552 K. C. Wszakże roboty górnicze przedsięwzięte mogą być daléj prowadzone, pod warunkiem wynagrodzenia właścicieli gruntów, według oszacowania utraconych korzyści (19, 20, 21).

10. *Wynagrodzenie* za zniesione powinności nastąpi przez wydanie dziedzicom (wyjąwszy skarb) *kapitału likwidacyjnego* w Listach w r. 1864 ustanowionych, według oszacowania na zasadach ukazu t. r. o Komisji Likwidacyjnéj. Roczna wartość szacowanych powinności zmniejsza się o 1/5: a pozostałe 4/5 kapitalizują się z 6-ciu %, t. j. pomnożeniem przez 16^2_3. Procent zaliczony będzie od 3/15 kwietnia 1864 r. (22, 26, 28).

11. Ulegają oszacowaniu następujące powinności: a) opłaty pieniężne (okup, czynsz, czynsik, placowe i t p.); b) osep, c) pańszczyzna.

Nie ulegają zaś: a) drobne daniny (kury, jaja, grzyby i t. p.); b) daremszczyzny; c) laudemia; d) wszelkie opłaty i powinności ciążące na handlu, przemyśle, procederach, korporacjach; e) wszelkie monopole i ścieśnienia; f) budowle miejskie, mosty, groble, przewozy, i inne środki komunikacji (23, 24, 25).

12. Tabele likwidacijne miejskie na wezwanie Komitetu Urządź. sporządzą dziedzice miast w ciągu roku pod utratą procentów (29, 30).

13. Dochodzenie zaległości w zniesionych powinnościach nie dopuszcza się (35).

14. Grunta miejskie, wchodzące w skład dóbr, wykreślają się z ksiąg hipotecznych, również jak wszelkie ostrzeżenia dotyczące zniesionych powinności; pozostają zaś prawa miast do służebności (37).

15. Umowy terminowe (choćby ustne) o najem, służbę osobistą, nie podchodzą pod powyższe przepisy (38).

16. Byli dziedzice miast, z tytułu posiadania w nich nieruchomości, są członkami gmin miejskich.

(*Dz. W. dod. do N. 253*).

— **Dług publiczny Austrji** Podług ostatniego sprawozdania komisji długu publicznego, sięgającego po m. czerwiec r. b., a zatem niepokazującego jeszcze wszystkich skutków jakie wojna na stan finansowy Austrji wywarła — dług wynosił w okrągłéj cyfrze 2.831 miljonów guldenów, od których procenta i amortyzacja wynosiły 125 milj gul. W sumie téj mieści się i dług wenecjański, wynoszący 65 m., lecz pominięto w rachunku 2½ milj. zaciągniętych dla Galicji z powodu nędzy i 524 miljony przedstawiających likwidację za grunta niegdyś obywatelskie. Ostatni ten dług tylko w części dotyczy skarbu ogólnego, gdyż w znacznéj części zaspokajają go kraje interesowane specialnemi podatkami.

Porównywając rezultat owego sprawozdania ze stanem długu w końcu 1865 r. okazuje się, że w ciągu 6 miesięcy dług wzrósł o 235 miljonów, z któréj to sumy przypada na dług ukonsolidowany 126 milj., a reszta 109 milj. na bieżący (dette flottante).

W drukarni Gazety Polskiéj.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.